

AVEKKI – aggression ja väkivallan ennaltaehkäisyä, mutta myös työn kehittämistä, koulutusta ja integraatiota

Koulumme ovat varsin turvallisia paikkoja, mutta valitettavan usein nyrkit heiluvat sanojen jatkeena. Paras tapa ehkäistä koulun väkivaltilanteita on niihin valmistautuminen. AVEKKI on ammatillisten toimintojen sarja, joka kulkee ennakoinnista hallinnan kautta jälkiselvittelyyn ja tilanteesta oppimiseen.

AVEKKI on syntynyt tarpeesta saada toimintamalli väkivallan ennaltaehkäisyyn ja hallintaan. Organisaatiot toivoivat kouluttajakoulutusta, jotta he pystyisivät kouluttamaan omaa henkilöstöään kohtaamaan ja hallitsemaan väkivaltaisia oppilaita ja asiakkaita.

AVEKKI ei ole koulutusta voimankäyttöön ja kovilla otteilla hallitsemiseen. Päinvastoin se on valmennusta siihen, että fyysistä yhteenottoa vältetään viimeiseen saakka. Mutta jos oppilas käy päälle, AVEKKI tarjoaa joukon jämeriä hillintäkeinoja ja -otteita, jotka on tut-

kittuja ja turvallisia, pienintä mahdollista kipua aiheuttavia.

Ne on kehitelty ja tutkittu Kuopion yliopiston ergonomian laitoksella.

AVEKKIn koulutukset ja opetusmateriaalit on kehitetty yhdessä oppilaitosten kanssa. AVEKKI-koulutus on tarkoitettu koko henkilökunnalle, jolloin koko organisaatio saadaan toimimaan samojen toimintatapojen mukaan. Tällöin esim. nollatoleranssin ylläpitäminen onnistuu paremmin.

Älä provosoidu!

Huhtikuussa seurasin, miten **Pasi Remes** ja **Timo Latsa** kouluttivat pientä ryhmää, joka tutustui ensimmäistä kertaa AVEKKIin. Pasi on Alavan sairaalakouluun kuuluvan Niuvan vaikeahoitoisten yksikön yläkouluikäisten erityisopettaja ja Timo on liikuntapainotteisen erityisluokan erityisopettaja Kalevalan koulussa Kuopiossa. Timolla on kokemusta mm. Vantaan Leppäkorvessa opettamisesta. Siellä hänelle tulivat tutuiksi karskit lähihöiden kasvatit, jotka eivät aina tuhlanneet aikaa turhiin neuvotteluihin, vaan turvautuivat suoraan toimintaan.

Timo kertoo, että Pasi pyysi häntä mukaan, kun kouluttajia kouluttavasta ryhmästä vapautui paikka. Timo otti tarjouksen vastaan, sillä hän oli loppen kylästynyt erityisluokkansa jatkuvaan nujakointiin. Pätevä lopetuskeino oli pakko löytää ja sen tarjosi AVEKKI-prosessi.

-Ensimmäinen läksy on oppia, että älä provosoidu vaikka kuinka provosoidaan, kertoo Timo. Syitä ja syytykkeitä on houkuttelevasti tarjolla, mutta pää on pidettävä kylmänä. Saman viisauden ovat vahvistaneet ravintoloiden ovimiehet.

Ensin yritteään rauhoittelemista. Pasi valmiusasennossa, tukijalka takana, kädet valmiina torjuntaan.

Timo Latsa

Timo täydentää viestinsä uskottavuutta kertomalla, miten yli satakiloinen, päätä pidempi oppilas oli taannoin tullut suoraan päälle ja lyönyt nyrkillä mahaan. AVEKKI-taitojen ansiosta Timo sai tilanteen hallintaansa, vaikka ottelua ei käyty enää höyhensarjassa.

-Nopeasti väkivaltaiseksi kehittyvässä tilanteessa et saa apua kouluvirastosta etkä muualtakaan, jatkaa Timo. Keinoja on löydettävä omasta ammattitaidosta. Siksi hän kouluttaa muita kohtaamaan väkivaltaisia asiakkaita, siinä samalla kun oppii itsekin.

Mitä saa tehdä, mitä ei

Saako oppilaaseen koskea, saako taluttaa pois luokasta, kyllä vai ei ja jos niin miten...

-Tavoitteena on ollut löytää tekniikka ja toimintatapamalli, joka on mahdollisimman turvallinen, kuvailee Pasi. Sel-

Käsien liike estetään. Jari Keinänen Timon ja Pasiin harjoitushäirikönä.

laisena opettajan tekemä rajoittaminen ei ole mieli- eikä väkivaltaa, vaan ammatillista toimintaa, osa opettajan toimivaltaa ja ammattitaitoa.

Häntä samoin kuin kaikkia kansalaisia koskee velvollisuus toimia tilanteessa, jossa väkivaltainen hyökkäys aiheuttaa välittömän vaaran.

Väliin saa mennä, jos on perusteltu oikeus ajatella, että hyökkäys aiheuttaa välittömän henkeen tai ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvan uhan. Rangaistavuus poistuu hätävarjeluksi tehdystä teosta.

Ote ranteesta ja toinen käsi viedään kainalon alta.

Liioitella ei silti saa ja harkintaa on aina käytettävä: yksin ei kannata mennä rajoittamaan aseensa kanssa riehujaa. On viisautta vetäytyä ja hälyttää apua. Voimakeinoissa on viisasta käyttää vain hiukan hyökkäystä vahvempaa keinoa. Puukon saa lyödä kädestä karttakepillä.

-Oikeutus väkivallan estämiseen, hillitsemiseen ja rajoittamiseen löytyy useista eri säädöksistä, kertoo Pasi. Näitä ovat mm. perustuslaki, perusopetuslaki, työturvallisuuslaki, rikoslaki ja lastensuojelulaki. Perusopetuslaki antaa rehtorille ja opettajalle oikeuden poistaa luokahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä.

Kädet lukitaan ja lantiot taklaavat vartalon. Kiinni on ja pysyy.

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslaisissa.

Homma hanskassa, tilanne hallussa

Joissakin opetustiloissa ja -ryhmissä on erityistä syytä varmistaa fyysisen ympäristön turvallisuus. On viisasta poistaa luokasta esineet, jotka kelpaavat aseiksi. Myös aseiden kätköpaikat on minimoitava. Oppilaiden mielialaa ja aggression

välittämiä tuntomerkkejä on tarkkailtava. Opettajan on oltava valppaana ja pääteltävä, onko oppilaan ”lääkitys kohdallaan”. Luokkatila ja kulkureitit on huomioitava. Pelastautumisreitit on oltava vapaana ja avustajien on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti.

Jos tilanne alkaa kehittyä väkivaltaiseksi, on toimittava rauhoittavasti ja jännitteitä vähentävästi. Samalla on varmistauduttava, ettei uhkaavasti käyttäytyvällä ole selän takana asetta. Rennossa

Jos rajoittaminen ei riitä, matka voi jatkua maahanvientiin ja kiinnipitoon.

Ritva Matilainen puukottaa muoviputkella Pasia. Tuula Kokkonen tarkkailee takana.

valmiusasennossa ja rauhoitellen, yhdessä koulutetun työparin kanssa voidaan hyökkääjää lähestyä ja ottaa hänet kiinnipito-otteeseen.

Toimittaja kanveesissa

Olen osallistunut AVEKKI- koulutukseen ja vuorollani saanut olla rettelöitsijä. En ole aivan hintelä enkä voimaton ja sain luvan panna hillitsijöilleni voimallisesti hanttiin. Lopputuloksesta ei ollut hetkenkään epäilystä: lattiaan laittoivat, jämäkästi ja napakasti. Eikä sattunut yhtään. AVEKKI on koulutus, jota voin vain suositella.

Teksti ja kuvat: **Aarne Saali**

AVEKKI projekti on aloittanut toimintansa maaliskuussa 2005 ja se päättyy loka-kuussa 2007. Rahoittajana projektissa on Itä-Suomen läänin hallitus sekä Euroopan sosiaalirahasto, projektia hallinnoi Savonia-ammattikorkeakoulun terveystalon Kuopion yksikkö.

Kouluttajakoulutuksen on käynyt 53 henkilöä ja nämä ihmiset ovat olleet sosiaali- ja terveydenhuollon eri yksiköiden sekä opetus- ja turvallisuusalan henkilöstöä. Peruskoulutuksen käyneitä on nyt n. 2200. AVEKKI kuuluu nyt viiden eri sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitoksen opetussuunnitelmiin. Koulutuksia on pidetty myös Joensuun yliopiston erityisluokanopettajiksi opiskeleville.

Opetusalan koulutuksen kehittämisessä on ollut mukana Kuopion kaupungin erityisluokanopettaja Pasi Remes. Hän toimii myös projektin jälkeen AVEKKIn kehittämistyöryhmässä, jonka tehtävänä on kehittää mallia edelleen. Kehittämistyöryhmään kuuluvat projektin aikana toimijoina olleiden organisaatioiden nimeämät AVEKKI -kouluttajat. Ryhmään kuuluu yhteensä 15 henkilöä.

Koulutuksia järjestetään Savonia-ammattikorkeakoulun Terveystalon yksikössä sekä tilauksesta organisaatioiden henkilöstölle heidän järjestämässään paikassa. Lisätietoja koulutusten sisällöistä ja tarjouksista voi kysyä Seija Taattolalta seija.taattola@savonia-amk.fi tai puhelimitse 044-785 6471

Täydellisyyden taakka kevenee eli kuinka Maria Peura Pellosta rauhoittui kirjailijaksi

Rovaniemen opintopäivien sunnuntain avauksena on viisauksia. Saliin saapuva aamu-virkku nappaa yhden, kävelee paikoilleen ja lukaisee kauniiksi muotoillun lippusensa. Siirtää sen sitten tärkeimpien papereiden alle.

- Kuka haluaisi jakaa viisauden muiden kanssa? kysyy päivän vetäjä. Ei kukaan. Katseet kiertävät kattoa, käsi hie-roo hämmentyneenä nenän viertä.

Kunnes on kirjailija Maria Peuran esiintymisen aika. Hänen on määrä kertoa erilaisuuden kokemuksesta kirjailijana. Aluksi hän kuitenkin haluaa jakaa aamulla saamansa viisauden: ”Annan itselleni hiljaisen hetken kerran päivässä”.

Luen – olen olemassa

Lainatun ajattelman perään seuraa toinen, Peuran itsensä oivaltama viisaus:

”On hyvä menettää kasvonsa ainakin kerran päivässä.” Hän avaa pienen, kel-taisen kirjan ja laulaa sieltä runonsa:

- Oi, pyöräni, kananmunani,
kaikki aarteeni
otan mukaan laivaan...

Ensimmäisen kirjansa 31-vuotiaana julkaissut kirjailija sanoo kirjoittaneensa pienestä pitäen. Vanhemmat olivat opettajia, kotona luettiin paljon: yhdessäölo oli jokaisen viihtymistä omassa erillisessä maailmassaan. Kolmevuotias Maria katsoi kirjaa, kirjaimia. Kuusivuotiaana syntyi jo ensimmäinen kirjallinen työ, Oravasatu.

- Opin että on hyväksytty tapa olla olemassa kun lukee tai kirjoittaa.

Opettajan valta ja vastuu

Koulussa Maria huomasi, että kilpaileminen oli keskeinen tekijä. Oppilaita verrattiin toisiinsa. Mariaa kannustettiin kehumalla kirjoittamista: hän on

siinä parempi kuin toiset, ja niin pitääkin olla.

- Onko oikein kannustaa vertaamalla? Peura kysyy.

Opettajalla on valta paitsi kannustaa myös lytistää oppilas. Peura kertoo opettajastaan joka nolasi hänet julkisesti tyrmäämällä Marian tekemän piirustuksen tai ivaamalla hänen laulutaitoaan.

Peura ei halua lapselleen samanlaisia koulukokemuksia kuin itsellä oli. Niinpä Ismael -poika on aloittanut opintimensä Steinerkoulussa.

Kieli sitoo yhteisöön

Maria Peura on monesti tuntenut it-